

Inhoud

Voorwoord	6
Inleiding	8
Hoofdstuk 1 Teamleren	10
1.1 Inleiding	10
1.2 Waarom teamleren?	10
1.3 Wat is teamleren en wat is het niet?	11
1.4 Voorwaarden voor teamleren	15
1.5 De rol van de leidinggevenden bij teamleren	24
1.6 Vormen van teamleren	26
Hoofdstuk 2 Intro	32
2.1 Wat is Lesson Study?	32
2.2 Ontstaan van Lesson Study en haar 'Westerse' wortels	37
2.3 Kenmerken van Lesson Study	39
2.4 Werkwijze Lesson Study	41
2.5 Effecten van Lesson Study	48
2.6 Voorwaarden voor Lesson Study	51
Hoofdstuk 3 Lesson Study in de praktijk?	56
3.1 Casus 1: Lesson Study in het basisonderwijs: de synergieschool	56
3.2 Casus 2: Lesson Study in het PO, gezamenlijk onderzoekend leren	61
3.3 Casus 3: Lesson Study in het Voortgezet Onderwijs	71
3.4 Casus 4: Lesson Study in het MBO	76

Hoofdstuk 4 Is Lesson Study iets voor onze school?	80
4.1 Is Lesson Study voor een ons een logisch keuze?	80
4.2 Implementatie van Lesson Study	84
4.3 Tenslotte, nog wat tips	87
4.4 Lesson Study een feestje?	89
Werkwijze Lesson Study	91
Bijlage 0 Lesson Study - Werkwijze	92
Bijlage I Lesson Study - Voorbereidingsformulier	99
Bijlage II Lesson Study - Checklist bij de voorbereiding van de onderzoeksles	105
Bijlage III Lesson Study - Observatieprotocol	107
Bijlage IV Lesson Study - Observatieformulier	108
Bijlage V Lesson Study - Nabespreking	110
Bronnen	112

Voorwoord

In oktober 2013 word ik door CPS uitgenodigd om over Lesson Study te komen spreken. Ik word hartelijk verwelkomd en ervaar een grote gastvrijheid bij mijn CPS collega's. Ik heb een prachtige tijd waarin ik veel in gesprek ben met leraren en onderwijsadviseurs. Hoewel ik twee jaar eerder ook een bezoek had gebracht aan Nederland in verband met Lesson Study, valt mij in 2013 op, dat leraren veel enthousiaster zijn over Lesson Study en meer geïnteresseerd zijn in het leren en implementeren van Lesson Study in de praktijk.

Er is geen twijfel dat de leraren en onderwijsadviseurs het enthousiasme en de waardering voor Lesson Study hebben verkregen door de strategische planning en support van CPS én de 'drive' van Henk Logtenberg en Linda Odenthal. Henk Logtenberg participeerde in de Verenigde Staten (VS) in de Lesson Study conferentie, het Lesson Study zomerinstituut en het 'Global Mathematics Education Symposium', dat ik organiseerde voor de William Paterson University in New Jersey in de Verenigde Staten. Hij was tijdens deze bijeenkomsten een actieve participant en er waren veel mogelijkheden om met elkaar te discussiëren en ideeën uit te wisselen voor het verbeteren van het reken-wiskunde onderwijs speciaal op het gebied van instructie en het leren van leerlingen in de klassenpraktijk in de VS en in Nederland. Wij bespraken óók hoe we Lesson Study in het Nederlandse Onderwijs konden integreren en hoe effectieve professionele leergemeenschappen gecreëerd konden worden waar leraren professionele kennis konden verwerven om de instructie te versterken waardoor de leerlingen tot betere resultaten zouden komen.

Het versterken bij leraren van de didactische kennis van leerlijnen, instructie in de klassen en formatief assessment zijn noodzakelijke ingrediënten voor de begripsvorming en de attitude van leerlingen bij het leren. Ik geloof dat deze kennis en vaardigheden verdiept en verrijkt worden als leraren samen lessen voorbereiden, observaties doen en samen de instructie en het leren van leerlingen in de klas nabespreken met behulp van collega teamleden en onderwijsadviseurs. Ik geloof dat Lesson Study een vorm van professionalisering is die dit leren faciliteert bij leraren én professionele leergemeenschappen creëert op scholen.

Als we het lesgeven en leren in de klassen willen verbeteren, dan moeten we ook kijken waar dit écht plaats vindt: in de klassen. We kunnen de problemen bij instructie en het leren van leerlingen niet onder het tapijt vegen en proberen dit op te lossen buiten het klaslokaal. Laten we daarom de professionalisering van leraren in het centrum van het werk van de leraren zetten, de klassenpraktijk, door het uitvoeren van Lesson Study.

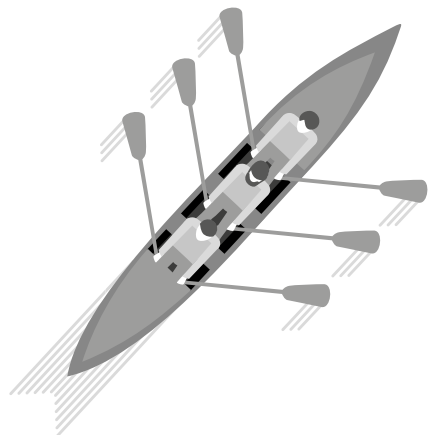
Felicities aan de auteurs van dit boek voor het schrijven van dit boek.

Dit demonstreert het commitment van CPS om Lesson Study te implementeren in Nederland. Ik hoop dat vele leraren in Nederland dit boek met waardering zullen lezen en dat het de start zal zijn om Lesson Study uit te voeren.

Makoto Yoshida, Ph.D.

Academic Director of Mathematics

Harlem Village Academies, Progressive Education Institute

Inleiding

In deze publicatie staat Lesson Study centraal als een vorm van teamleren. Van alle vormen van teamleren hebben we deze vorm eruit gelicht omdat we hiermee veel positieve ervaringen hebben opgedaan. Lesson Study, als professionaliseringsinstrument voor leraren en docenten in het onderwijs, staat in Nederland op de kaart. Sinds 2011 is Lesson Study in een stroomversnelling terecht gekomen. De focus is verplaatst 'van de les als een snel stromende rivier' naar de implementatie van het Lesson Study concept: 'meegaan met de stroming van de rivier'.

De publicatie 'Lesson Study als effectieve vorm van teamleren' is bedoeld voor leraren, docenten en managers in het PO, VO en MBO die Lesson Study actief willen inzetten als duurzaam professionaliserings- en schoolontwikkelingsinstrument in het onderwijs. Lesson Study blijkt te werken. Uit een onlangs gehouden onderzoek (2014), geïnitieerd door het Amerikaanse ministerie van Onderwijs, (What Works Clearinghouse), over professionaliseringsmethodieken, blijkt dat van de 643 onderzoeken, er slechts twee onderzoeken zijn die voldoen aan de strenge onderzoeksvereisten én een significante bijdrage leveren aan de leerlingresultaten. Lesson Study is er daar één van! (Gersten et al, 2014) De pilot van CPS en de Universiteit van Utrecht (Logtenberg et al, 2014), bevestigt dit beeld voor Nederland. Deze publicatie over Lesson Study bestaat uit vier hoofdstukken. In hoofdstuk 1 nemen we teamleren onder de loep. We doen dit om in de volgende hoofdstukken te kunnen laten zien, waarom Lesson Study zo'n effectieve vorm van teamleren is. Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de oorsprong, kenmerken, effecten en voorwaarden bij Lesson Study. Ook wordt in Hoofdstuk 2 de vernieuwde Werkwijze Lesson Study beschreven. In hoofdstuk 3 wordt een aantal voorbeelden uitgewerkt van 'good practices' met Lesson Study in de onderwijssectoren PO, VO en MBO. Hoofdstuk 4 bevat een gedetailleerde beschrijving van de stappen die een onderwijsorganisatie kan nemen om Lesson Study effectief te implementeren. Achter hoofdstuk 4 treft u in de bijlagen 0 tot en met V de Werkwijze Lesson Study met alle bijbehorende documenten.

In alle vier de hoofdstukken zijn persoonlijke ervaringsverhalen met Lesson Study verwerkt om de voorbereiding, uitvoering en uitwerking in de praktijk te concretiseren. Om Lesson Study in de praktijk te kunnen plaatsen (Hoofdstuk 3 en 4) is het aan te bevelen om de hoofdstukken in chronologische volgorde te lezen.

Deze publicatie hebben we kunnen schrijven dankzij de medewerking van scholen en onderwijsprofessionals. Voor het meelesen van de teksten en het aandragen van persoonlijke ervaringsverhalen willen we een aantal collega's bedanken, te weten: Eefje Schmitz, Nathalie de Weerd, Jacquélien Bulterman, Jacqueline de Wilde, Ariena Verbaan, Bianca Lammers, Meike Berben en Addie Brinkman.

Wij hopen dat de publicatie 'Lesson Study als effectieve vorm van teamleren' een bijdrage levert aan het inhoudelijke gesprek over onderwijs en Lesson Study in een stroomversnelling zal brengen.

Henk Logtenberg

Linda Odenthal

"Lesson Study is a very powerful way to bring teachers together to structure and organize their thinking about classroom practices. However, we must not lose sight of the fact that Lesson Study in and of itself is an empty shell that will be filled according to the knowledge and skills brought to bear by the group of teachers conducting this activity."

(Fernandez, 2014)